

VVIA e-NIEUWSBRIEF

2017, nr 2 - 27.03.2017

Andermaal een heel wat boeiend nieuws van het industrieel erfgoed-front.

Via de doorklikverbindingen (in het EngelsVlaams 'links') wordt U doorgestuurd naar webpagina's met nog meer informatie en achtergronden. In totaal heel wat lees- en kijkplezier !

2018 - EUROPEES JAAR VAN HET CULTUREEL ERFGOED

Door de verschillende Europese instellingen, zowel vanuit de Europese Unie als vanuit de ruimere Raad van Europa, werd volgend jaar uitgeroepen tot *Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed*.

Het is belangrijk dat het industrieel erfgoed daar een belangrijke rol in speelt - want de ontwikkeling van nijverheid en techniek sedert de industriële revolutie lagen aan de basis van het Europa zoals we dat nu kennen.

[E-FAITH](#), de Europese federatie van industrieel erfgoedverenigingen en -vrijwilligers heeft alvast het voortouw genomen. Op 13 en 14 januari was VVIA aanwezig bij [een workshop in Barcelona](#), tijdens dewelke een eerste reeks ideeën en voorstellen voor "2018" geformuleerd werden. Een aantal daarvan staan nu reeds op de [website van E-FAITH](#) vermeld. Daarbij wordt vooral het pan-Europees karakter en de Europese samenwerking bij de studie, behoud en ontsluiting van het industrieel erfgoed centraal geplaatst. Eén van de ideeën die het meest lijken aan te slaan is om in 2018 elke maand een industrieel archeologisch thema in de aandacht te plaatsen. Er kwamen echter meer voorstellen binnen dan er maanden in een jaar zijn, en daarom wordt nu een stemming georganiseerd om de meest populaire thema's aan te duiden.

VVIA heeft zich bereid verklaard om ook in Vlaanderen andermaal de voortrekkersrol op zich te nemen. Wij kijken nu op welke wijze we de verschillende voorstellen en ideeën die in Barcelona ter tafel kwamen naar Vlaanderen kunnen vertalen - en rekenen er op dat one leden en belangstellenden ook hun ideeën en voorstellen [doorsturen](#).

GENIUS LOCI

Genius Loci is een door de Europese Commissie gefinancierd project van het COSME-programma. Het wil aandacht vestigen, op het industrieel erfgoed van KMO's, want al te vaak staart men zich blind op de grote steenkool-, staal- en textielbedrijven - en vergeet men het belang dat de kleine bedrijven hadden bij de economische en sociale ontwikkeling van ons continent.

De speerpunten van het project zijn traditionele textielproductie en het vervaardigen van textiele vezels (vlas, hennep, netels en Spaanse brem); de kleiverwerking (bakstenen, dakpannen, pottenbakkerijen en keramiek); en alcoholische dranken (o.m. bier en jenever).

Rond deze thema's zullen toeristische routes en programma's uitgewerkt worden. Belangstellende musea en sites konden ook een aanvraag

indienen voor één van de [150 Europese 'Industriana'-labels](#). Deze zijn voorzien van een QR-code, zodat voorbijgangers op hun slimme telefoon informatie, foto's en eventueel zelfs filmpjes zullen kunnen opvragen.

VVIA is in staat een belangrijke bijdrage aan dit project te leveren. De thema's liggen ons ook goed. Begin maart konden we in het Spaanse Teruel deelnemen aan de presentatie van de software en kregen we ook het design van het label. We namen ook deel aan de eerste evaluatie van de massa kandidaturen voor de Industriana-labels. En, om eerlijk te zijn, Vlaanderen komt er niet slecht uit.

We weten natuurlijk al meer, maar mogen het niet verklappen.

De Belgische 'Industriana'-labels worden op *11 mei* uitgereikt, en tot dan houden wij onze mond toe. Ben je nieuwsgierig? Noteer dan maar 11 mei in je agenda...

BARCELONA en VVIA

Tijdens de eerste week van de paasvakantie, van 2 tot 7 april, [organiseert VVIA een aantal boeiende bezoeken aan het industrieel erfgoed van Barcelona en omgeving](#).

Belangstellenden kunnen nog steeds inschrijven - het is een erg informeel programma, waar iedereen onderdelen kan uitkiezen of weglaten.

We laten Gaudi links liggen, maar komen op zoveel plekken die een normale toerist nooit te zien krijgt

Tentoonstelling beschermd industrieel erfgoed

Onze tentoonstelling over 'Beschermd Industrieel Erfgoed in Vlaanderen' staat nog tot na Pasen in Barcelona, en komt dan terug.

Vanaf einde april zal ze dus opnieuw ter beschikking zijn voor verenigingen, culturele instellingen, openbare diensten, bedrijven,... die haar in Vlaanderen willen opstellen. Het zijn 38 handige uitschuivende panelen van 1x2 m. Elk paneel zit in een linnen draagtas.

Heel de tentoonstelling kan op een uurtje tijd gemonteerd en gedemonteerd worden.

[De technische gegevens staan nog op onze oude website.](#) Belangstellenden contacteren ons zo spoedig mogelijk.

Alle informatie is ook in een dropbox beschikbaar en belangstellenden sturen we de vereiste doorklikverbinding ("link") door

VVIA staat in de bres voor ons industrieel erfgoed
en U?

Staat U in de bres voor VVIA ?

[Vernieuwde U uw lidmaatschap 2017 al?](#)

Nieuw beschermd industrieel erfgoed, 2015 tot en met maart 2017

In 2015 realiseerde VVIA zijn rondreizende tentoonstelling met een selectie van beschermde industriële sites 1975-2015. Intussen heeft de tijd niet stilgestaan, en worden er nog steeds gebouwen en sites aan die lijst toegevoegd.

Hierbij een overzicht van de beschermingen in 2015 en 2016. U kunt telkens doorklikken naar het beschermingsbesluit.

- Lichtervelde: [Ensemble van station, lampisterie, schuilplaats en hekwerk](#)
- Kortrijk: [Brouwerij Vuylsteke](#) (1889). Het gebouw en de installaties van de oude hoge gisting-brouwerij worden nu geïntegreerd in de uitbreiding van een nabijgelegen school
- Izegem: [Elektriciteitscentrale met cultuurgooderen](#) - een uitbreiding van de bescherming uit 1978 die toen alleen de tandem-compound-stoommachine omvatte
- Nieuwpoort: [Sas van Dierendonck en sifon van de Kruisvaart](#)
- Antwerpen: [Wijnopslagplaats met pompen en wijnzuiveringsmachine](#)
- Antwerpen: [Siberiabrug-noord met landhoofden en bedieningshuis](#)
- Roeselare: [Cichoreisite Van Tieghem-Dupont](#)
- Mortsel: [Grote schoorsteen Agfa-Gevaert](#) - zie ook [op onze website](#)
- Hamme: [Brouwershuis Van Bogaert](#)

- Antwerpen: na veel discussie werden een aantal sites van de oude petroleumhaven beschermd en werd er ook een conventie afgesloten. Alhoewel een aantal interessante gebouwen niet opgenomen zijn en sommige al gesloopt, lijkt deze lijst op dit ogenblik zowat het maximaal haalbare compromis. Het glas is dus half vol...

- een deel van de [bovengrondse pijpleidingen van Petroleum-Zuid](#)
- de betonnen [jettypier van Petroleum-Zuid](#)
- [opslagtanks met bakstenen trapconstructies, taluds en pomphuis](#)
- de [loods van de American Petroleum Company](#) - het enige gebouw dat nog overblijft van voor de brand van 1904
- [Refter met conciërgewoning](#)

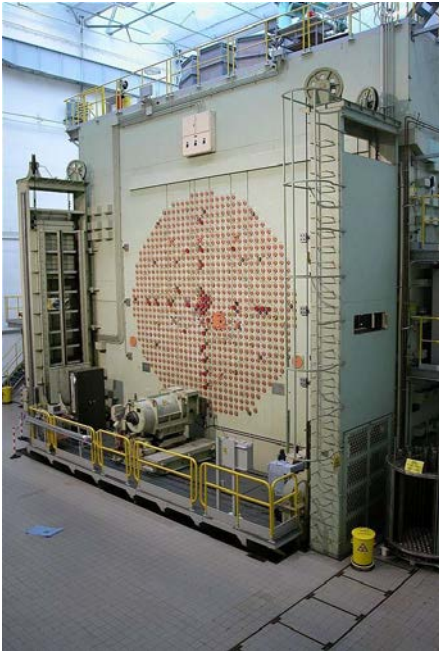

PS: lees [ons dossier over Petroleum Zuid](#) op onze oude gearchiveerde website

- Londerzeel: [Windmolen 't Merelaantje en omgeving](#)
- Olen: [betonnen watertoren van Umicore](#)
- Rumst: [Hardstenen herdenkingsteken](#), ter herinnering aan het auto-ongeval waarbij Hélin van Zuylen – van Nyevelt [Parijs 1888 – Rumst 1912] overleed. Vermoedelijk gaat het om het oudste bewaarde herdenkingsteken voor een auto-ongeval in Vlaanderen

Nucleair erfgoed - 60 Jaar EURATOM

Op 25 maart vierde EURATOM zijn 60e verjaardag. Het was één van de eerste 'Europese Gemeenschappen' die toen het licht zagen.

In 2009 organiseerde VVIA [een studiedag over nucleair erfgoed](#) en als resultaat van deze publiceerden we een [speciaal nummer](#) over dat thema. We haalden ook een dubbele pagina in de krant '[De Standaard](#)'.

De BR1-reactor (12956) was de eerste civiele proefreactor in Europa, en is vandaag nog steeds in dienst. Het is de oudste reactor in Europa. Rond de BR1, later aangevuld met de BR2 en BR3 groeide een internationaal wetenschapsdorp, het z.g. 'Atoomdorp' - ook al een unicum in Europa. De BR3 was de eerste reactor die in Europa volledig gedecontamineerd werd. De BR1 reactor werd in 2005 door de American Nuclear Society aangeduid als "[Nuclear Historic Landmark](#)".

In de aanloop tot en de geschiedenis van Euratom, en het denken rond kernenergie, neemt 'Mol' een unieke plaats in, tot en met vandaag. Op die wijze is het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK/CEN) in Mol een unieke site van Europees belang.

VVIA vestigde daarmee - ook internationaal - de aandacht op dit erfgoed dat zo'n belangrijke rol zou spelen in de tweede helft van vorige eeuw.

Naar aanleiding van ons initiatief gingen er tal van stemmen op om het Atoomdorp, de BR1 en de belangrijkste installaties van het SCK in Mol als monument te beschermen. Naar we vernemen werd er binnen het Agentschap Onroerend Erfgoed aan een dossier gesleuteld en kwam het voorstel indertijd verschillende keren ter sprake in de toenmalige Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen - maar verdween het nadien in één of andere koelkast. In het SCK in Mol is, op één en dezelfde plek, heel de geschiedenis van de ontwikkeling van kernenergie in Europa terug te vinden. Een unieke site die een Europees verhaal vertelt. En die dringend om initiatief vraagt !

Tijdelijk herbestemmen

Elke gemeente heeft ze wel: leegstaande panden, al dan niet erfgoed. Een verlaten fabriek, een verzuchtend zaaltje, een stil oud-commissariaat... Niemand wordt er beter van. Waarom zouden we die plekjes dan niet nuttiger invullen en tijdelijk herbestemmen? Zo komt er weer leven in de lege brouwerij!

De intercommunale Leiedal wil de lokale besturen inspireren bij het omgaan met tijdelijke herbestemmingen en het duurzaam beheren van leegstaande panden. [Daarom organiseren ze een inspiratiesessie op 30 maart](#) in het Atypisch

Atelier Publiek van Bolwerk, Spinnerijstraat 105, Kortrijk (naast Kanaal 127).

Meer info bij de [Intercommunale Leiedal](#)

Tegelfabriek Tisselt

In Tisselt (Willebroek) staat [de sedert 1998 beschermde tegelfabriek Rottiers](#) op het instorten.

Het is een in Vlaanderen unieke site, waar heel de installatie voor de vervaardiging van polychrome cementtegels bewaard bleef. Wij bezochten de site in augustus 1995, en konden vaststellen dat ze toen al in een niet al te beste staat verkeerde. Maar ondanks de bescherming en ondanks het feit dat reeds in de jaren 1990 gepleit werd om de nodige instandhoudingswerken uit te voeren, gebeurde er niets.

Bij een bezoek aan het Parijse 'Salon du Patrimoine' zagen we een aantal [Franse bedrijven die dit soort cementtegels nog steeds produceren](#), en die ons verzekerden dat zij de vraag bijna niet kunnen bijhouden. Voor het COSME-project 'Genius Loci' bezochten we op [Malta een ambachtelijk atelier waar decoratieve cementtegels gemaakt werden](#) - en volgens de eigenaar zijn ze een succes op de markt.

Bij ons stond de tegelfabriek van Tisselt, ondanks alle mogelijkheden die de site kon bieden, na de bescherming te vervallen. [In september 2015 stortte het dak in.](#)

Een [artikel in Gazet van Antwerpen](#) legde onlangs de vinger in de wonde. De eigenaar, een bejaarde dame verzet zich via advocaten tegen alle voorgestelde oplossingen, er is *overleg* geweest met het Agentschap Onroerend Erfgoed, het gemeentebestuur *zit al tientallen jaren verveeld met de situatie.*

Om schot in de zaak te krijgen is op 27 januari 2017 de zaak gepleit voor de kortgedingrechter en in beraad genomen.

We wachten te lang, laten de zaak verzeiken als het op behoud van onroerend erfgoed gaat. Artikel 6.4.10 van het recente Onroerend Erfgoeddecreet stelt: *"De Vlaamse Regering kan om redenen van algemeen nut overgaan tot onteigening van een beschermd goed als dat dreigt te vervallen, te worden beschadigd of te worden vernield. De Vlaamse Regering kan het gemeentebestuur of een autonoom gemeentebedrijf op het grondgebied waarvan het beschermd goed ligt, de toestemming verlenen om tot die onteigening over te gaan."* Dit is een bepaling die ook in de vroegere decreten en wetten opgenomen was - dus géén nieuwigheid.

Maar natuurlijk, in Vlaanderen hebben we geen assertieve erfgoedbeweging meer, terwijl overheden, semi-overheden en door overheid opgerichte en aangestuurde vzw's doen alsof hun neus bloedt.

B(r)ouw Challenge

VVIA stak een handje toe bij de *start van B(r)ouw Challenge* in Roeselare, waarbij enthousiaste jongeren uit verschillende disciplines zullen trachten een nieuwe bestemming te vinden voor de beschermde oude brouwzaal, de gisting en het koelschip van de brouwerij Rodenbach.

De resultaten worden op 23 april voorgesteld
[Lees meer op onze website](#)

En ook in Roeselare: een actie voor behoud van het oude tramstation

Sedert 2014 zet het buurtcomité van de wijk 'Krottegem' zich in voor behoud en herbestemming van [het oude tramstation met zijn watertoren](#) (1889) en stelde het o.m. voor om zelf, met eigen mensen uit de buurt voor de herstelling en het onderhoud de handen uit de mouwen te steken. Tal van vrijwilligers, w.o. architecten en mensen uit de bouwsector boden zich spontaan aan.

Maar, het stadsbestuur lijkt niet geneigd dit initiatief te ondersteunen.

Daarom werd er nu een [online petitie](#) gelanceerd.

VVIA vindt dat we in Vlaanderen meer gelijkaardige initiatieven zouden moeten hebben, en [roept iedereen daarom op om de petitie te tekenen](#). En ook om uit deze actie van de 'Krottegemse Ransels' inspiratie te halen voor gelijkaardige initiatieven.

Elektriciteit en een elektriciteitscabine in Temse

Julien Lyssens is bezig met een onderzoek naar een elektriciteitscabine op de oever van de Schelde in de Scouselbroek-polder te Temse. De cabine is waarschijnlijk gebouwd tussen de twee wereldoorlogen en naar beweerd wordt zou de elektriciteit er geleverd zijn vanuit Langerbrugge. De elektriciteitscabine staat op geen enkel plan en er zijn ook geen aanvragen gedaan bij het gemeentebestuur van Temse nog bij de provincie Oost Vlaanderen.

Een driefasige hoofdkabel kwam in de jaren 1930 van de overkant in de Schelde naar de cabine, misschien vanuit de centrale in Schelle. en.

Mocht iemand hem kunnen helpen met informatie over dit transformatorgebouwtje of over de levering van elektriciteit aan de streek, [dan kunt U hem per e-mail contacteren](#)

Onbekend toestel

Vanuit Antwerpen kregen we volgende vraag toegeschoven:

In een gebouw dat we een paar jaar geleden kochten stond boven in de rooktoren een machine waarvan we niet weten waarvoor ze ooit heeft gediend.

Als je de grote hendel boven naar beneden haalt komen er uit de cirkel eronder allemaal messen naar beneden geschoven in de ronde vergaarbak die er onder staat. Op de linker foto kan je zien dat de messen half naar beneden zijn.

Heeft u misschien een idee wat voor machine dit is ?

Ik wou het eigenlijk afvoeren naar het oud

ijzer, maar ik wil het evengoed wegschenken aan een organisatie die zich met zulke dingen bezig houdt. Ik heb van het gebouw ook een bouwhistorische studie laten maken, maar ik weet niet of dit toestel bij de werkzaamheden hoorde die daar tot einde jaren '40 zoiets werden uitgevoerd (pekelen en roken van vlees, groenten etc). Heeft u hiervoor interesse of weet u misschien iemand die er interesse voor zou kunnen hebben (niet om naar het oud ijzer te doen natuurlijk, dat kan ik zelf ook)

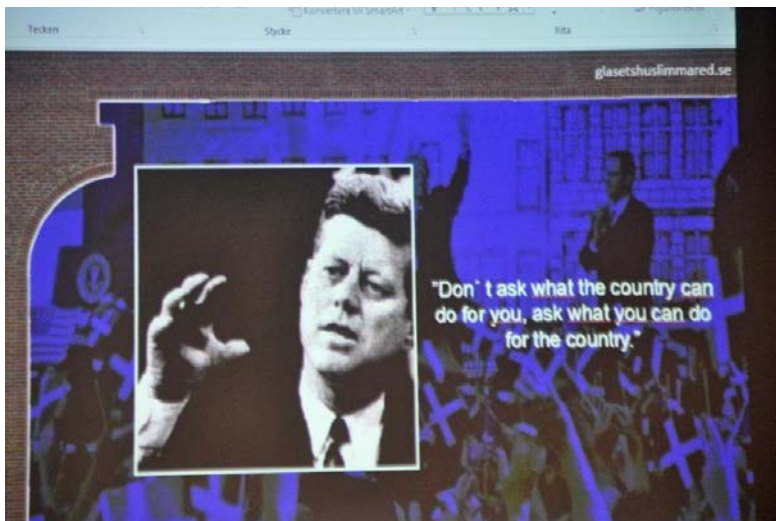
VVIA verzamelt niet, maar misschien is er iemand van onze lezers die belangstelling heeft en/of ons kan zeggen waarvoor het toestel diende.

BUITENLAND : Zweden

In de loop van de bijna veertig jaar van zijn werking wist VVIA waardevolle contacten uit te bouwen met collega-verenigingen in andere landen en internationale organisaties. Dit geeft ons niet alleen de mogelijkheid om het Vlaams industrieel erfgoed in het buitenland voor te stellen, maar ook om bij te leren van de ervaringen en aanpak in andere landen.

Van 13 tot 16 maart konden we zo naar Zweden, waar we deelnamen aan een intensieve workshop van ECTN, het European Cultural Tourism Network, in het indrukwekkende [Textile Fashion Centre](#) in Borås. Maar het meest kwamen we, tijdens de plaatsbezoeken, onder de indruk van het [Glaset Hus](#) in Limmared. Het is een dynamisch glasmuseum, met een mooie collectie en met demonstraties glasblazen. Het kwam tot stand als een burgerinitiatief, en heel de werking berust vandaag op 140 vrijwilligers en een aantal aangespoelde (sic) vluchtelingen en migranten die de taken onder mekaar verdelen. Ook wie op zaterdag de toiletten moet/zal kuisen.

We werden er door de verantwoordelijke welkom geheten met de bekende uitspraak van J.F.Kennedy...

L'Ossature Métallique

In het kader van het project *Digitalisering Belgische architectuurtijdschriften*, werden zopas de nummers van [L'Ossature métallique](#) online geplaatst - waarvan de meeste nummers in de Gentse universiteitsbibliotheek berusten. Het verscheen vanaf 1932 als tijdschrift van het Centre Belgo-Luxembourgeois d'Information de l'Acier, ter promotie van staal als bouw materiaal.

Alle nummers van dit tijdschrift kunnen nu als PDF geconsulteerd en gedownload worden. Na 1954 werd het tijdschrift opgevolgd door 'Acier, Stahl, Steel'.

Instituut voor Financiële Archeologie vzw digitaliseert en ontsluit Le Recueil Financier

Op donderdag 23 maart stelde VVIA-lid Guy Bertrand in de vergaderzaal van Euronext Brussel namens het [Instituut voor Financiële Archeologie vzw](#) (IFA) de digitale versie voor van *Le Recueil Financier : annuaire des valeurs cotées aux bourses de Belgique* (1893 – 1975).

Dank zij het werk van tal van vrijwilligers, en de financiering via de drie F's (Family, Friends and Fools) slaagde het I.F.A.er in om heel het Recueil Financier (82 jaargangen, zo'n 240.000 pagina's) in te scannen, de indexereren en te ontsluiten op o.m. namen van bedrijven en personen. Een huzarenwerk dan weer maar eens aantoonend tot wat de 'non-paid professionals' in staat zijn.

[We brengen een uitgebreid verslag op onze website](#)

Meer nieuws

vind je

- ✓ op onze website www.industrieelerfgoed.be
- ✓ via onze [Facebookpagina](#)
- ✓ via onze groep op [LinkedIn](#)
- ✓ of via [Twitter](#)

Lidgeld ...

De sterkte van VVIA is zijn onafhankelijkheid en de inzet van zijn vrijwilligers.
Maar, *'molens malen niet van wind alleen'*...

Onze activiteiten kunnen we maar realiseren [dank zij de bijdrage van onze leden](#).

En daarom:

- ✓ ben je al lid, kijk dan even na of je je lidgeld voor 2017 al vernieuwd hebt - indien niet, doe het dan nu zonder dralen .
- ✓ ben je nog geen lid: de beste manier om solidair te zijn met al degenen die voor en achter de schermen van VVIA opereren, is ook lid worden. Je krijgt er een reeks voordelen, en ook het toonaangevende Vlaams-Nederlandse tijdschrift 'Erfgoed van Industrie en Techniek' als ruil.

Omdat we jouw steun appreciëren

Lid zijn of worden is heel eenvoudig, en helemaal niet duur: lid-abonnees betalen tot einde 2017 slechts

30 EURO als individueel lid-abonnee
25 EURO voor studenten, werklozen en gepensioneerden
60 EURO voor bedrijven, openbare besturen en bibliotheken
min. 250 EURO als beschermend lid

Deze bedragen zijn minima - een vrije bijdrage is steeds welkom

op onze bankrekening

IBAN : BE41 5230 4462 3210

BIC : TRIOBEBB